

Rekurzió

Ionescu Klára

clara@cs.ubbcluj.ro

Iteratív és rekurzív algoritmusok

- Bármely algoritmus megvalósítható *iteratívan és/vagy rekurzívan*.
- Mindkét technikának a lényege: *bizonyos utasítások ismételt végrehajtása*
- Az iteratív algoritmusokban az ismétlést *ciklusokkal* valósítjuk meg
- A rekurzív algoritmusokban az ismétlés azáltal valósul meg, hogy az illető alprogram *meghívja önmagát*, amikor még aktív.

Mikor érdemes rekurzív algoritmust tervezni?

1. ha a feladat *eredménye rekurzív szerkezetű*;
2. ha a megoldás legjobb módszere a visszalépéses keresés módszer (*backtracking*);
3. ha a megoldás legjobb módszere az *oszd meg és uralkodj* módszer (*divide et impera*);
4. ha *a feldolgozandó adatok rekurzívan definiáltak* (pl. bináris fák).

Pro: egy rekurzív algoritmus *tömörebb, olvashatóbb* az iteratívnál

Kontra: néha túlságosan *igénybe veszi a végrehajtási vermet*, és előfordulhat, hogy a *futási ideje is nagyobb*, mint az iteratív változatnak

Bevezetés

- A rekurzió egy különleges *programozási stílus*, inkább „technika” mint módszer.
- A rekurzív programozás, mint fogalom, a matematikai értelmezéshez közelálló módon került közhasználatba.

Példák

1. Az aranyhal és a három kívánság: az első (valami...), a második (valami...), a harmadik: *„teljesítsd még három kívánságomat”*.
2. A matematikában, egy fogalmat rekurzív módon definiálunk, *ha a definíción belül felhasználjuk magát a definiálandó fogalmat*. Például, a faktoriális rekurzív definíciója adott *n* szám esetében:

$$n! = \begin{cases} 1, & \text{ha } n = 0 \\ n \cdot (n-1)!, & \text{ha } n \in \mathbb{N}^* \end{cases}$$

Példák

3. **Knuth**: Egy **bináris fa** vagy üres, vagy tartalmaz egy csomópontot, amelynek van egy bal meg egy jobb utóda, amelyek szintén **bináris fák**.
- A programozásban: azokat az algoritmusokat, amelyeknek **szerkezete rekurzív**, vagy amelyeket **rekurzívan definiált adatszerkezetek**re alkalmazunk, általában rekurzívan kódolunk.
  - **Olyan alprogramokat nevezünk rekurzívoknak, amelyek meghívják önmagukat.**

Közvetlen és közvetett rekurzió

- Ha az önmeghívás az illető alprogram összetett utasításában található, **közvetlen (direkt) rekurzióról** beszélünk.
- Ha egy rekurzív alprogramot egy másik alprogram hív meg, amelyet ugyanakkor az illető alprogram hív (közvetve, vagy közvetlenül) akkor **közvetett (indirekt) rekurzióról** beszélünk.
- **Közvetlen rekurzió:** *a rekurzív hívás aközben történik, miközben a számítógép az illető alprogram összetett utasítását hajtja végre.*

Megjegyzések

1. A rekurzív eljárások esetében is, hasonlóan a nem rekurzívakhoz, az aktiválás **feltételezi a veremhasználatot**, ahol a paramétereket, a visszatérés helyének címét, valamint a lokális változókat tárolja (minden aktuális aktiválás idejére) a programozási környezet.
2. Új aktiválás csak az újrahívási feltétel teljesülésekor történik;
3. Az **újrahívások száma** meghatározza a **rekurzió mélységét**;
Az **1.** megjegyzést figyelembe véve, egy rekurzív megoldás csak akkor hatékony, ha **ez a mélység nem túl nagy**.

Megjegyzések

3. Amikor az újrahívási feltétel nem teljesül, az újraaktiválások sora leáll;
- ⇒ Az **F** feltétel tagadása *a rekurzióból való kilépés feltétele*;
  - ⇒ Az **F** feltétel a rekurzív eljárás *paramétereitől* függ és/vagy a helyi változóktól;
  - ⇒ A paraméterek olyan változók lesznek, amelyek *változnak egyik hívástól a másikig*
- A kilépést a paraméterek és a lokális változók módosulása (egyik hívástól a másikig) biztosítja.*
- (Ha ezeket a követelményeket nem tartjuk be, a program hibaüzenettel (**Stack overflow**) kilép.)

Megjegyzések

4. **Újrahívás** (közvetlen rekurzió esetén), **többször** is előfordulhat egy rekurzív eljárásban; ebben az esetben, különbözni fognak a visszatérési címek.
5. A rekurzió **késlelteti** az eljárás azon utasításainak végrehajtását, amelyek a rekurzív hívás **utáni** részhez tartoznak.
6. Minden eddigi állítás igaz a rekurzív **függvények** esetében is, csak a hívás módja más.
7. *Egy rekurzív függvényt egy kifejezésből hívunk meg.*
8. Egy rekurzív függvény összetett utasítása, hasonlóan a nem rekurzív függvényekhez, **tartalmazni fog egy értékadó utasítást**, amely a függvény azonosítójának ad át értéket. Ebbe az utasításba kerül, többnyire, az újrahívás.

Megoldott feladatok

Egy szó betűinek megfordítása

Írjuk ki egy szó betűit, fordított sorrendben, tömbhasználat nélkül. A szó betűi után '*' karakter következik.

Elemzés

- A feladat követelményének megfelelően betűk szintjén dolgozunk.
- A megfordított kiírás azt jelenti, hogy *miután beolvastunk egy betűt, nem írjuk ki, csak azután, hogy megfordítottuk a szó fennmaradt részét.*
- A fennmaradt rész esetében ugyanígy járunk el; a módszer addig folytatódik, amíg eljutunk az utolsó betűhöz, amikor nincs mit megfordítani.

Egy szó betűinek megfordítása

Rekurzív módon ezt a következőképpen lehet leírni:

szó megfordítás =

- az első (épp soron levő első) betű beolvasása, a fennmaradt rész megfordítása, majd az első betű kiírása, amennyiben ez egyben nem az utolsó;
- betű beolvasása és kiírása, amennyiben ez az utolsó betű.

Algoritmus Fordít: { *nincs paraméter, mivel* }
{ *az alprogramban olvasunk be és írunk ki* }

Be: betű

Ha betű $\neq$ ' * ' **akkor**

Fordít { *meghívja önmagát, hogy* }
{ *megfordíthassa a szó fennmaradt részét* }

különb

Ki: 'Fordított szó: '

vége(ha)

Ki: betű

Vége(algoritmus)

Az alprogram hívása: **Fordít**

Meg lehet valósítani a következőképpen is:

Algoritmus Fordít: { *nincs paraméter, mivel* }
{ *az alprogramban olvasunk be és írunk ki* }

Be: betű

Ha betű $\neq$ '*' **akkor**

Fordít { *meghívja önmagát, hogy* }
{ *megfordíthassa a szó fennmaradt részét* }

Ki: betű

különben

Ki: 'Fordított szó: '

vége(ha)

Vége(algoritmus)

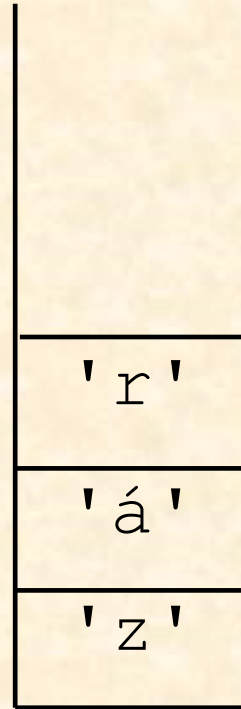
Példa: szó = zár. Megfordítva = ráz

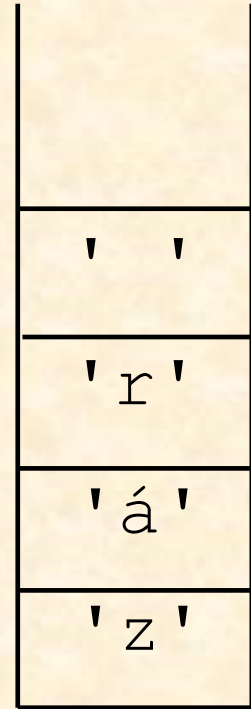
Első hívás.
Beolvastuk a
' z ' betűt.

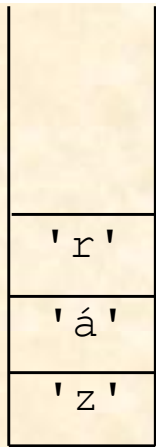
Második
hívás.
betű=' á '

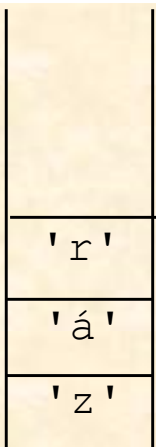
Harmadik
hívás.
betű=' r '

Negyedik
hívás.
betű=' '

Kilépünk az aktuális hívásból.

Kiírjuk a betűt, amely 'r'

Kilépünk az aktuális hívásból.

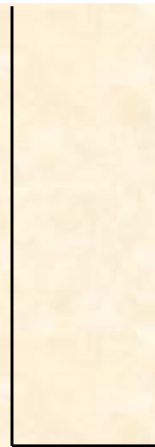
Kiírjuk a betűt, amely 'á'

Kilépünk az aktuális hívásból.

Kiírjuk a betűt, amely 'z'

Kilépünk az aktuális hívásból.

Szavak sorrendjének megfordítása

Beolvassunk egy n természetes számot és n szót a billentyűzetről, különböző sorokban. Írjuk ki a szavakat a beolvasás fordított sorrendjében! Ne használjunk tömböket!

Algoritmus Szavakat_fordít_1(n):

Be: szó

Ha $n > 1$ akkor

    Szavakat_fordít_1($n-1$)

különben

Ki: 'Fordított sorrendben:'

vége(ha)

Ki: szó

Vége(algoritmus)

Az első hívás aktuális paramétere a beolvasott n szám. Az eredeti feladat tehát n szó megfordítását valósítja meg, a részfeladatok pedig egyre kevesebb szó megfordítását.

Ha fordítva indulunk, vagyis „megfordítjuk” egy szónak a sorrendjét, majd a többiét, akkor az algoritmus a következő:

Algoritmus Szavakat_fordít_2(i):

{ az első hívás aktuális paramétere 1 }

Be: szó

Ha $i < n$ **akkor**

Szavakat_fordít_2($i + 1$)

különben

Ki: 'Fordított sorrendben:'

vége(ha)

Ki: szó

Vége(algoritmus)

Faktoriális

Írjuk ki az n adott szám faktoriálisát.

Elemzés

Felhasználjuk a faktoriális matematikai definícióját és ez a $\text{Fakt}(n)$ alprogramban lesz felismerhető.

Algoritmus Fakt(n):

Ha $n = 0$ akkor

térítsd 1

különben

térítsd Fakt($n - 1$) * n

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Az első hívás $\text{Fakt}(n)$ -nel történik, ahol n a beolvasott szám.

Megjegyzések

1. A faktoriális tulajdonképpen kiszámolása akkor történik, amikor kilépünk egy-egy hívásból. Mivel minden egyes alkalommal más-más n paraméterre van szükség, fontos, hogy ezt *értékként* adjuk át; így kifejezéseket is írhatunk az aktuális paraméter helyére.
2. $\Rightarrow$ A faktoriális rekurzív kiszámítása előnytelen; sokkal időigényesebb mint az iteratív megoldás, hiszen szükséges volt $n + 1$ -szer aktiválni a *Fakt* függvényt.

Legnagyobb közös osztó

Számítsuk ki rekurzívan két természetes szám legnagyobb közös osztóját!

Elemzés

Ha figyelmesen elemezzük Eukleidész algoritmusát, észrevesszük, hogy a legnagyobb közös osztó ($\text{Lnko}(m, n)$) egyenlő n -nel (ha n osztója m -nek), különben egyenlő $\text{Lnko}(n, m \bmod n)$ -nel.

Algoritmus Lnko(m, n):

mar $\leftarrow$ m **mod** n { mar = *lokális változó*, }
{ *így nem fogjuk kétszer számítani a maradékot* }

Ha mar = 0 **akkor**

térítsd n

különben

térítsd Lnko(n, mar)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Az első hívás történhet például egy kiíró utasításból
(**Ki**: Lnko(m, n)).

Descartes szorzat

Egy rajzon n virágot fogunk kiszínezni. A festékeket az $1, 2, \dots, m$ számokkal kódoljuk. Bármely virág, bármilyen színű lehet, de szeretnénk tudni, hogyan lehetne ezeket különböző módon kiszínezni.

- 1) Oldjuk meg a feladatot, ha $m = 2$;
- 2) Oldjuk meg a feladatot, ha $m \geq 2$.

Elemzés

A következő Descartes szorzatot generáljuk: $x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$,
 $x_i \in M, i = 1, \dots, n$. Ha $m = 2$ és $n = 3$, $M_3 = M \times M \times M$

	x_1	x_2	x_3		x_1	x_2	x_3
1)	1	1	1	5)	2	1	1
2)	1	1	2	6)	2	1	2
3)	1	2	1	7)	2	2	1
4)	1	2	2	8)	2	2	2

Descartes szorzat

- Ha $x_1 = 1$ és eltekintünk tőle, az (x_2, x_3) elemek értékei az $M \times M$ Descartes szorzatot jelentik.
  - Ugyanígy, ha $x_1 = 2$ és eltekintünk tőle.
- $\Rightarrow$ az M^n Descartes szorzat elemeinek generálása feltételezi, hogy az 1 és 2 értékeket egymás után válasszuk ki és adjuk x_1 -nek, majd generáljuk az M^{n-1} Descartes szorzatot.
- Ennek elemeit megőrizzük a sorozatunkban, a második elemtől kezdődően.
  - Ezen elemek generálása újból azt jelenti, hogy az 1 és 2 értékeket egymás után kiválasztjuk és átadjuk x_2 -nek, majd generáljuk az M^{n-2} Descartes szorzatot.
  - Ennek elemeit megőrizzük a sorozatunkban a harmadik elemtől kezdődően és így tovább, amíg kiválasztottuk az 1 és 2 értékeket az x_n elem számára is.

Algoritmus Descartes_szorzat_1(i): $\{ M = (1, 2) \}$

$x_i \leftarrow 1$

Ha $i < n$ **akkor**

Descartes_szorzat_1(i+1)

különben

Kiír

vége(ha)

$x_i \leftarrow 2$

Ha $i < n$ **akkor**

Descartes_szorzat_1(i+1)

különben

Kiír

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Az első hívás

Descartes_szorzat_1(1) alakú.

Elemmezve az előbbi algoritmust észrevesszük, hogy két részlete majdnem azonos: x_i értéke előbb **1**, majd **2**. Megírjuk úgy, hogy egy j változó értékét **1**-től **2**-ig mozgatjuk:

Algoritmus Descartes_szorzat_2(i): $\{ M = (1, 2) \}$

Minden $j = 1, 2$ **végezd el:**

$x_i \leftarrow j$

Ha $i < n$ **akkor**

Descartes_szorzat_2(i+1)

különben

Kiír

vége(ha)

vége(minden)

Vége(algoritmus)

Megjegyzések

4. Ha $m \geq 2$, x_i *nem két értéket vehet fel*, hanem m értéket.

Algoritmus Descartes_3(i): $\{ M = (1, 2, \dots, m) \}$

Minden $j = 1, m$ **végezd el:**

$x_i \leftarrow j$

Ha $i < n$ **akkor**

            Descartes_3(i+1)

különben

            Kiír

vége(ha)

vége(minden)

Vége(algoritmus)

k elemű részhalmazok

Adva vannak az n és k ($1 \leq k \leq n$) egész számok. Generáljuk rekurzívan az $\{1, 2, \dots, n\}$ halmaz valamennyi, k elemet tartalmazó részhalmazát.

Elemzés

- Az $\{1, \dots, n\}$ halmaz k elemet tartalmazó részhalmaza egy tömb segítségével kódolható, amelynek k eleme van:
 $x_1, x_2, \dots, x_k$.
- A részhalmaz elemei különbözők és nem számít a sorrendjük.
- Vigyázunk, hogy az x sorozatba ne generáljuk kétszer, vagy többször ugyanazt a részhalmazt (esetleg, más sorrendű elemekkel).

***k* elemű részhalmazok**

- Ha az ***x*** sorozatba az elemek ***szigorúan növekvő sorrendben kerülnek: $x_1 < x_2 < \dots < x_k$ egy részhalmazt csak egyszer állítunk elő.***

- Legyen ***k* = 3** és a halmaz: **$\{1, 2, 3, 4\}$ (*n* = 4)**
- A részhalmazokat a Descartes szorzat elemeinek generálásához hasonlóan generáljuk:

1) **1 2 3**   2) **1 2 4**   3) **1 3 4**   4) **2 3 4**

- Ahhoz, hogy az ***x*₂** és ***x*₃** elemek kezdőértéket kaphassanak, ***x*₁** csak **1** illetve **2** lehet; ugyanígy, ha ***x*₁ = 1**, ***x*₂** csak **2**, illetve **3** lehet, és ha ***x*₁ = 2**, ***x*₂** csak **3** lehet.
- Általánosítva, mivel valamennyi ***x_i*** szigorúan nagyobb mint ***x_{i-1}***, az értékei ***x_{i-1} + 1***-től nőnek ***n - (k - i)***-ig.

k elemű részhalmazok

- Sorban kiválasztunk az $\{1, \dots, n - k + i\}$ halmazból egy-egy értéket és a továbbiakban $k - 1$ elemet tartalmazó részhalmazokat generálunk az $\{x_1 + 1, \dots, n\}$ halmaz elemeiből.
- Ezeket az x sorozatban őrizzük meg a második helytől kezdődően.
- A $k - 1$ elemet tartalmazó részhalmaz generálása céljából ugyanígy járunk el.
- Minden elem az előző utáni értéket veszi fel: (x elemeit 0 -tól indexeljük).
- x globális változó és minden elemének kezdőértéke 0 .

***k* elemű részhalmazok**

Algoritmus Részhalmazok(*i*):

$\{ M = (1, 2, \dots, n), x \text{ globális} \Rightarrow x_i = 0, i = 0, 20 \}$

Minden $j = x_{i-1} + 1, n - k + i$ **végezd el:**

$x_i \leftarrow j$

Ha $i < k$ **akkor** Részhalmazok($i+1$)

különben Kiír

vége(ha)

vége(minden)

Vége(algoritmus) [Programok\CPP\08kElemuRH.cpp](#)

A részhalmazokat generáló algoritmust az *i* paraméter **1** értékére hívjuk meg.

Fibonacci sorozat

Generáljuk a Fibonacci sorozat n -edik elemét!

Elemzés

Az n -edik elem kiszámításához szükségünk van az előtte található két elemre. De ezeket szintén az előttük levő elemekből számítjuk ki.

A sorozat: **0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89...**

$$F_1 \leftarrow 0, F_2 \leftarrow 1$$

$$F_i \leftarrow F_{i-2} + F_{i-1}, \text{ ha } i > 2$$

Fibonacci sorozat

Algoritmus Fibonacci(n):

Ha $n = 1$ akkor

térítsd 0

különben

Ha $n = 2$ akkor

térítsd 1

különben

térítsd $\text{Fibonacci}(n-2) + \text{Fibonacci}(n-1)$

vége(ha)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Fibonacci sorozat

- Ha végrehajtjuk az algoritmust $n = 6$ -ra, ez 15-ször hívja meg önmagát.
- Ezt a számot lecsökkenthetjük 9-re, ha a kiszámolt értékeket megőrizzük egy sorozatban. Legyen ez a sorozat F , amelyet globális változóként kezelünk.
- A két megoldás közötti különbséget annál jobban érzékeljük minél nagyobb n -re teszteljük ezeket.

Algoritmus Fib(n):

Ha $(n > 2)$ **akkor**

$\text{Fib}(n-1)$

$F_n \leftarrow F_{n-1} + F_{n-2}$

különben

$F_1 \leftarrow 0$

Ha $n = 2$ **akkor**

$F_2 \leftarrow 1$

vége(ha)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Gyorshatvány

Algoritmus gyorsHativRek(n, x): { x^n al-Kvarizmi algoritmus }

Ha $n = 0$ **akkor**

térítsd 1

különben

Ha $n \bmod 2 = 1$ **akkor**

térítsd $x * \text{gyorsHativRek}(n/2, x*x)$

különben

térítsd $\text{gyorsHativRek}(n/2, x*x)$

vége(ha)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Összes részhalmaz

Generáljuk az $\{1, 2, \dots, n\}$ halmaz minden **részhalmazát**.

Elemzés

Egy halmazt ebben az esetben is az $x_1 < x_2 < \dots < x_i$ sorozattal ábrázolunk $i = 1, \dots, n$.

Ha $n = 3$, az üres halmaztól különböző részhalmazok a következők:

	x_1	x_2	x_3
1)	1		
2)	1	2	
3)	1	2	3
4)	1	3	
5)	2		
6)	2	3	
7)	3		

Megjegyzések

- A sorrend az úgynevezett *lexikográfikus sorrend*.
- A részhalmazok generálása feltételezi, hogy x_1 számára rendre kiválasztunk egy bizonyos értéket és a továbbiakban az $\{x_1 + 1, \dots, n\}$ halmaz elemeit generáljuk.
- Ezeket az x sorozatban tároljuk a második helytől kezdődően.
- Újabb részhalmazok generálása érdekében hasonlóan járunk el.
- Általános esetben, ha az $\{x_{i-1} + 1, \dots, n\}$ halmazt szeretnénk generálni (az x sorozatban az i -edik helytől kezdve) rendre kiválasztjuk a halmaz elemeit az x_i számára és generáljuk az $\{x_{i+1}, \dots, n\}$ részhalmazait.
- Ezeket az $i + 1$ -edik helytől kezdődően őrizzük meg.
- Az $\{x_{i+1}, \dots, n\}$ halmaznak van legalább egy eleme, ha $x_i < n$.

Összes részhalmaz

Algoritmus Részhalmaz(i):

$\{ M = (1, 2, \dots, n), x \text{ globális} \Rightarrow x_i=0, i=0, n \}$

Minden $j = x_{i-1} + 1, n$ **végezd el:**

$x_i \leftarrow j$ $\{ \text{amint kiválasztottunk az } x_i \text{ számára egy új} \}$
 $\{ \text{értéket, a részhalmazt azonnal kiírjuk} \}$

Kiír(i) $\{ x_1, x_2, \dots, x_i \}$

Részhalmaz(i+1)

vége(minden)

Vége(algoritmus)

A kilépési feltétel ($x_i = n$) el van rejtve a **Minden** utasításba (ha $x_i = n$, a ciklusváltozó kezdőértéke x_{i+1} nagyobb mint a végső érték, így a **Minden** ciklusmagja nem lesz többet végrehajtva és a program kilép az aktuális hívásból).

Partíciók

Generáljuk az n természetes szám partícióit!

- Partíció alatt azt a felbontást értjük, amely során az n számot 0 -nál nagyobb **pozitív számok összegeként írjuk fel**.
  - Két partíció **különbözik** egymástól, ha **vagy az előforduló értékek vagy az előfordulásuk sorrendje különbözik**.
- $(n = p_1 + p_2 + \dots + p_k, p_i \in \mathbb{N}^*, i = 1, \dots, k, k = 1, \dots, n).$

Példa

Ha $n = 4$:

$$4 = 1 + 1 + 1 + 1$$

$$4 = 1 + 1 + 2$$

$$4 = 1 + 2 + 1$$

$$4 = 1 + 3$$

$$4 = 2 + 1 + 1$$

$$4 = 2 + 2$$

$$4 = 3 + 1$$

$$4 = 4$$

Elemzés

- A generálás során, rendre *kiválasztunk egy lehetséges értéket* a partíció első p_1 eleme számára és
- *Generáljuk a fennmaradt $n - p_1$ szám partícióit.*
- Ez a maradék (tulajdonképpen különbség) egy új n , amellyel ugyanúgy járunk el.
- Egy partíciót legeneráltunk és kiírhatjuk ha n aktuális értéke 0 .
- Az algoritmust a *Partíció(1,n)* utasítással hívjuk meg először.

Partíciók

Algoritmus Partíció(i, n):

Minden $j = 1, n$ **végezd el:**

$p_i \leftarrow j$

Ha $j < n$ **akkor**

    Partíció($i+1, n-j$)

különben

    Kiír(i)

vége(ha)

vége(minden)

Vége(algoritmus)

Mat–Info Verseny és Felvételi feladatok

1. Ackermann

- Legyenek az m és n természetes számok ($0 \leq m \leq 10$, $0 \leq n \leq 10$), valamint az **Ack(m , n)** algoritmus, amely kiszámítja az *Ackermann*-függvény értékét m és n esetében.
- Állapítsátok meg, hányszor hívja meg önmagát az **Ack(m , n)** algoritmus a következő utasítások végrehajtásának következtében.

$m \leftarrow 1$ $n \leftarrow 2$ Ack(m, n)
--

Algoritmus Ack(m, n):

Ha $m = 0$ **akkor**

térítsd $n + 1$

különben

Ha $m > 0$ **és** $n = 0$ **akkor**

térítsd Ack(m - 1, 1)

különben

térítsd Ack(m - 1, Ack(m, n - 1))

vége(ha)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

A. 7-szer

B. 10-szer

C. 5-ször

D. ugyanannyiszor, mint a következő

utasítások végrehajtásának következtében:

$m \leftarrow 1$

$n \leftarrow 3$

Ack(m, n)

Megoldás

- Adott egy rekurzív alprogram, és meg kell állapítanunk, hogy a paraméterek adott értékére hányszor hívja meg önmagát.
- A megoldáshoz követnünk kell a paraméterek értékeit a hívássorozaton belül, – esetleg lerajzoljuk a végrehajtási verem tartalmát és megszámloljuk a rekurzív hívásokat:

$\text{Ack}(1, 2) \Rightarrow$ (1. hívás):

$\text{Ack}(0, \text{Ack}(1, 1)) \Rightarrow$ (2. hívás):

$\text{Ack}(1, \text{Ack}(1, 0)) \Rightarrow$ (3. hívás):

$\text{Ack}(0, 1) \Rightarrow$ (4. hívás):

$\text{Ack}(0, 2) \Rightarrow$ (5. hívás)

$\text{Ack}(0, 3)$: vége.

Megoldás

- Tehát, a rekurzív hívások száma 5, vagyis a **C.** válasz jó
- Így $\Rightarrow$ **A.** és **B.** válaszok nem jók.
- Az A esetben leírt módon megvizsgáljuk a **D.** esetet is
- $\Rightarrow$ a rekurzív hívások száma 7 $\Rightarrow$ a **D.** válasz sem jó

2. Mely értékek szükségesek?

Legyen a különbség(a , n) algoritmus, ahol a egy n elemű ($0 < n < 100$) sorozat, amely egész számokat tárol:

Algoritmus különbség(a , n) 6, 4, 5, 5

Ha $n = 0$ **akkor**

térítsd 0

vége(ha)

Ha $|a[n]| \bmod 2 = 0$ **akkor**

térítsd különbség(a , $n - 1$) + $a[n]$

különben

térítsd különbség(a , $n - 1$) - $a[n]$

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Az n és a mely értékeire térít a fenti algoritmus 0-át?

A. $n = 4$ és $a = (6, 4, 5, 5)$

B. $n = 4$ és $a = (-6, 5, 4, -7)$

C. $n = 8$ és $a = (-6, 5, -1, -4, 1, 4, -7, 6)$

D. $n = 8$ és $a = (-6, -3, 0, 1, 2, 3, -1, 4)$

Megoldás

- az aktuális összeget nem tároljunk egy változóban
- az utolsó híváskor 0 kezdőértéket térítünk
- minden rekurzív hívásból való visszatéréskor az aktuális összeghez hozzáadjuk a soron következő számot, ha az páros, illetve kivonjuk, ha páratlan.
- Azokat a bemeneti adatokat választjuk ki, amelyeknek esetében a páros számok összege egyenlő a páratlanok összegével. Helyes válaszok: **A.**, **B.** és **D.**

3. Kiegészítés

Legyen a **kizárPáratlan(n)** algoritmus, ahol n ($1 \leq n \leq 100\,000$) természetes szám.

Állapítsátok meg, melyik utasítást kellene a „...” helyére írni, ahhoz, hogy az algoritmus zárja ki az n számból a páratlan értékű számjegyeket.

Algoritmus **kizárPáratlan(n)**

Ha $n = 0$ akkor

térítsd 0

vége(ha)

Ha $n \bmod 2 = 1$ akkor

térítsd **kizárPáratlan($n \div 10$)**

vége(ha)

térítsd ...

Vége(algoritmus)

- A.** $\text{kizárPáratlan}(n \bmod 10) * 10 + n \text{ DIV } 10$
- B.** $\text{kizárPáratlan}(n) * 10 + n \bmod 10$
- C.** $\text{kizárPáratlan}(n \text{ DIV } 10) * 10 + n \bmod 10$
- D.** $\text{kizárPáratlan}((n \text{ DIV } 10) \bmod 10) * 10$

Megoldás

- Egy új számot kell felépítenünk az adott n szám páros számjegyeiből.
- Amíg n páratlan szám, megtörténik a rekurzív hívás, anélkül, hogy módosítanánk az új számnak megfelelő térítendő értéket.
- A páros számjegyek a **C.** válaszban leírt utasítás eredményeként épülnek majd a térítendő értékbe.
- Az eddig kiszámolt értéket szorozzuk 10-zel és hozzáadjuk a páros számjegy értékét. Az n paraméter új értéke $n / 10$.
- Tehát a helyes válasz: **C.**

4. Számjegyszorzat

- A `sZámJegyek(n, d)` algoritmus (n és d természetes számok, $10 \leq n \leq 100\,000$, $1 \leq d \leq 9$), meghatározza és visszatéríti azt a legkisebb természetes számot, amelynek d -nél kisebb vagy d -vel egyenlő, nem nulla számjegyei vannak és amely számjegyeknek a szorzata egyenlő n -nel.
- Például, ha $n = 108$ és $d = 9$, az algoritmus 269-et térít vissza. Ha ilyen szám nem létezik, az algoritmus -1-et térít.
- Állapítsátok meg, hányszor hívja meg önmagát a `sZámJegyek(n, d)` algoritmus az alábbi programrészlet végrehajtásának következtében:

Algoritmus számJegyek(n, d)

Ha $d = 1$ akkor

Ha $n = 1$ akkor térítsd 0

különben térítsd -1

vége(ha)

különben

Ha $n \bmod d = 0$ akkor

érték $\leftarrow$ számJegyek($n \text{ DIV } d$, d)

Ha érték < 0 akkor térítsd -1

különben térítsd érték * 10 + d

vége(ha)

különben térítsd számJegyek(n , $d - 1$)

vége(ha)

vége(ha)

Vége(algoritmus)

5. Számjegyszorzat

beOlvas n

érték $\leftarrow$ számJegyek(n , 9)

- A. Ha $n = 108$, az algoritmus 11-szer hívja meg önmagát.
- B. Ha $n = 109$, az algoritmus 8-szor hívja meg önmagát.
- C. Ha $n = 13$, az algoritmus egyszer sem hívja meg önmagát.
- D. Ha $n = 100$, az algoritmus 10-szer hívja meg önmagát.

Megoldás

A rekurzív hívások számát megszámlolhatjuk, ha hívássorozatot készítünk vagy, ha követjük a paraméterek értékeit a végrehajtási veremben:

számjegyek(108, 9) $\Rightarrow$ (0. hívás):

számjegyek(12, 9) $\Rightarrow$ (1. hívás):

számjegyek(12, 8) $\Rightarrow$ (2. hívás):

számjegyek(12, 7) $\Rightarrow$ (3. hívás):

számjegyek(12, 6) $\Rightarrow$ (4. hívás):

számjegyek(2, 6) $\Rightarrow$ (5. hívás):

számjegyek(2, 5) $\Rightarrow$ (6. hívás):

számjegyek(2, 4) $\Rightarrow$ (7. hívás):

számjegyek(2, 3) $\Rightarrow$ (8. hívás):

számjegyek(2, 2) $\Rightarrow$ (9. hívás):

számjegyek(1, 2) $\Rightarrow$ (10. hívás):

számjegyek(1, 1) $\Rightarrow$ (11. hívás)

- A hívások száma 11, tehát **A.** helyes.
- A **B.** esetben, 8 rekurzív hívás után áll le a hívások sorozata.
Így a **B.** válasz is helyes.
- A **C.** válasz nem helyes, mivel, ha $n = 13$, az algoritmusnak „nincs oka”, hogy egyszer se hívja meg önmagát.
- A **D.** esetben a rekurzív hívások száma 8, tehát **D.** sem helyes.

6. Varázslat

- Egy számjegymágus olyan varázslatot végez, amelynek eredményeképpen egy x természetes szám ($100 < x < 1\,000\,000$, amelynek a 10-es számrendszerben van legkevesebb két 0-tól különböző számjegye) szétválik két pozitív természetes számra: a **bal** és **jobb** számokra, amelyek egymás után ragasztva megadják az x számot. Ugyanakkor a **bal** és **jobb** számok szorzata a lehető legnagyobb. Például, ha $x = 1\,092$, a varázslat szétválasztja a **bal** = 10 és **jobb** = 92 számokra.
- Az adott algoritmusok közül melyik alkalmazza a varázslatot az x természetes számra, amelynek 10-es számrendszerben van legkevesebb két 0-tól különböző számjegye ($100 \leq x \leq 1\,000\,000$)? Az algoritmus meghatározza a z természetes számban ($0 \leq z \leq 1\,000\,000$) az x szám **jobb** részét. Az alábbi algoritmusok léteznek:

Varázslat

- `hatvány(b, p)` – meghatározza a b^p értéket (b a p . hatványon), b, p – természetes számok ($1 \leq b \leq 20, 1 \leq p \leq 20$);
- `szjSzáma(sz)` – meghatározza az sz szám ($0 \leq sz \leq 1\,000\,000$) számjegyeinek darabszámát;

A.

Algoritmus varázslat(x, z)

maxSzorzat $\leftarrow$ -1

eredmény $\leftarrow$ 0

Amíg $x > 0$ **végezd el**

$z \leftarrow (x \text{ MOD } 10) * \text{hatvány}(10, \text{szjSzáma}(z)) + z$

$x \leftarrow x \text{ DIV } 10$

Ha $x * z > \text{maxSzorzat}$ **akkor**

$\text{maxSzorzat} \leftarrow x * z$

$\text{eredmény} \leftarrow z$

vége(ha)

vége(amíg)

térítsd maxSzorzat

Vége(algoritmus)

B.

Algoritmus varázslat(x , z)

$t \leftarrow 0$

Ha $x > 0$ **akkor**

$y \leftarrow (x \text{ MOD } 10) * \text{hatvány}(10, \text{szjSzáma}(z)) + z$

$t \leftarrow x \text{ DIV } 10$

Ha $x * z < y * t$ **akkor**

térítsd varázslat(y , t)

különben

térítsd t

vége(ha)

különben

térítsd t

vége(ha)

Vége(algoritmus)

C.

Algoritmus varázslat(x, z)

maxSzorzat $\leftarrow$ -1

eredmény $\leftarrow$ 0

Amíg x > 0 **végezd el**

z $\leftarrow$ (x **MOD** 10) * hatvány(10, szjSzáma(z)) + z

x $\leftarrow$ x **DIV** 10

Ha x * z > maxSzorzat **akkor**

maxSzorzat $\leftarrow$ x * z

eredmény $\leftarrow$ z

vége(ha)

vége(amíg)

térítsd eredmény

Vége(algoritmus)

D.

Algoritmus varázslat(x, z)

Ha $x > 0$ **akkor**

$y \leftarrow (x \text{ MOD } 10) * \text{hatvány}(10, \text{szjSzáma}(z)) + z$

$t \leftarrow x \text{ DIV } 10$

Ha $x * z < y * t$ **akkor**

térítsd varázslat(y, t)

különben

térítsd z

vége(ha)

különben

térítsd z

vége(ha)

Vége(algoritmus)

Megoldás

- Az **A.** algoritmus inicializálja az **eredmény** változó értékét, de sehol nem használja fel.
- Ez az észrevétel arra ösztönöz, hogy keressünk a változatok között egy másikat, amely szintén iteratív és nagyvonalakban hasonlít az **A.** algoritmushoz, de nem tartalmazza az előbb említett hibát, vagy ehhez hasonlót.
- Ez a **C.** algoritmus, amely nem a **maxSzorzat** változó értékét téríti, hanem az **eredmény** változóét. A két algoritmus közül egyértelmű, hogy az **A.** nem helyes, mivel a feladat nem a maximális szorzatot kéri, hanem az **x** szám **jobb** részét.

Megoldás

- A **C.** algoritmus a **z** változóban építi a szám **jobb** részét **x** számjegyeiből jobbról balra haladva, és minden lépésben aktualizálja, ha szükséges, a **maxSzorzat** értékét is.
- Ha ez megtörtént, megjegyzi az **eredmény** változóban azt a **z** értéket (a szám **jobb** részét), amely nagyobb **maxSzorzat** értéket eredményez. Végül a **maxSzorzat** legnagyobb értékéhez „tartozó” **eredmény** változó értékét téríti. Tehát a **C.** algoritmus helyes.

Megoldás

- A **B.** algoritmus két paramétere, hasonlóan a **C.** algoritmus-hoz: **x** és **z**, ahol **x**-ben az **x** szám **bal** részét, **z**-ben a **jobb** részét szeretné felépíteni az algoritmus.
- Ez az algoritmus a **t** változó értékét téríti, vagy meghívja önmagát az **y** és **t** aktuális paraméterekkel. De **t** az **x** változónak a **bal** része, hiszen 10-zel való osztások eredménye. Ebből következik, hogy a `varázslat(y, t)` rekurzív hívás helyett `varázslat(t, y)` lett volna a helyes, ezáltal **x** bal része **t**-től kapna értéket, jobb része **y**-től. A **térítsd t** utasítás is hibás, hiszen a feladat a szám **jobb** részét kéri, de **t** a **bal** része.
- Összehasonlítjuk a **B.** rekurzív megoldást a **D.**, szintén rekurzív megoldással és azonnal látjuk, hogy ugyanaz a gond a rekurzív hívás aktuális paramétereinek sorrendjével: `varázslat(y, t)` helyett `varázslat(t, y)` lett volna a helyes sorrend.
- Tehát csak egy helyes megoldást találtunk, a **C.**-t.